

BERT LEHRBERG

Mannen som fick vad han önskade

IUSTÉ

Innehåll

Kulspel	7
Grottor	33
Lillen	53
Johanna	77
Trafikljus	77
Karriär	127
Arvet	133
Gotlandsbåten	157
Fiskfärslimpan	165
Snabbköpskassörskan	175
Mannen som sålde sin hund	203
Snickarglädje	221
Vad amatörastronomen såg	231

Matglad 253
Den stolte fadern 281
De gröna 297
De svarta 325
En mörk och dimmig natt 351

En man var ute och promenerade i naturen en varm eftermiddag. När han kom till ett extra stort och lummigt träd satte han sig ner på marken i skuggan under trädet för att vila. Vad han inte visste var att han hade satt sig under det önskeuppfyllande trädet. När mannen satt där upptäckte han snart att han var törstig. "Om jag ändå hade lite vatten att dricka", tänkte han och genast uppenbarade sig ett glas vatten framför honom. Vattnet var kallt och gott. Mannen drack givrigt. När han druckit upp allt vattnet upptäckte han att han var hungrig. "Tänk om jag hade lite mat", tänkte han och genast uppenbarade sig en välfyllt tallrik med olika delikatesser vid hans sida. När mannen ätit sig mätt kände han sig sömning. "Tänkt om jag hade en säng. Då hade jag kunnat sova lite", tänkte mannen och genast stod det en stor bekväm säng på gräset bredvid honom. Han gäspade, lade sig ner i sängen och somnade. När han vaknade hade det gått några timmar och det hade bunnit bli mörket omkring honom. "Men oj så mörkt det blivit", tänkte mannen oroligt. "Det är farligt att vara här ute så här sent." Han tittade sig oroligt omkring. "Tänkt om tigrarna kommer och äter upp mig", tänkte han. Då gjorde de genast det.

En fritt översatt variant av en gammal indisk berättelse

Kulspel

Det är sent på eftermiddagen den tionde oktober nittonhundraåttio. En liten pojke sitter ensam på det hårda, dammiga stengolvet i dunklet under de mestadels trasiga lysrören mitt i den breda huvudkorridoren i en grundskola mitt i en liten stad i västra Skåne. Pojken väntar på sin mamma. Han hänger trött med huvudet. Han har tråkigt och längtar hem.

Pojken heter Anders Jönsson. Han är tio år och började för snart två månader sedan i fjärde klass. Han är normallång för sin ålder och normalt byggd. I sin klass tillhör han de längre.

Det mörkbruna håret, som ser nästan svart ut i korridorrens dunkel, har vuxit sig några centimeter för långt och vill gärna hänga ner i pannan, om han inte då och då stryker undan det med handen. Även de gröna ögonen ser mörkare ut än de gjorde när pojken sprang omkring i solen ute på skolgården för några timmar sedan. Pupillerna är stora och lika svarta som mörkret i hörnet borta bakom de grå, repade och buckliga elevskåpen.

Anders leker slött och ointresserat med sina spelkolor i olika färger som han har spritt ut bland högarna med damm, jord och annan smuts på golvet. Att leka själv är inte så roligt, tänker han sorgset. Han önskar att han hade haft en kompis att leka med, men alla klasskompisarna har glatt sprungit hem och lämnat honom ensam kvar i den mörka, öde och tysta skolan.

Luften i korridoren luktar fränt av svett, särskilt fotsvett, blöta kläder, billig parfym, häst, snus, cigaretter, brandrök,

blöt jord, öl, blod och smuts. Det sticker lätt i Anders näsa, så att han ibland måste nysa rakt ut i luften.

Kläderna kliar mot kroppen, särskilt på de ställen där de klibbat fast förut, när han blev svettig av lekarna ute på skolgården. Benen värker av att han suttit för länge på det hårda, kalla stengolvet. Kylan märker han inte längre.

Då och då torkar Anders sig i pannan och föser tillbaka håret med baksidan av högerhanden. Eftersom handen är smutsig och pannan en liten smula svettig, har han vid det här laget ett halvdussin nästan parallella mörka streck över pannan.

För några timmar sedan blev Anders till sin fasa – och klasskompisarnas stora förtjusning – hämtad till ”expeditionen” av den mest fruktade av skolans vaktmästare.

”Expeditionen” betyder normalt rektorsexpeditionen. Rektorsexpeditionen betyder normalt en utskällning som är något utöver de vanliga som utdelas av lärarna. Så mycket visste Anders av erfarenhet. Sådana utskällningar är alltid kul – det tycker Anders också – men bara när det är någon annan som blir utskälld.

Hämtningen var mycket förödmjukande för Anders och han gör sitt bästa för att inte tänka på den. Just därför är det den som han sitter och tänker på.

Vaktmästaren plötsligt bara stod där alldeles innanför dörren till lektionssalen, utan att Anders kunde begripa hur han hade kommit dit. Ungefär som en staty, eller kanske snarare en zombi, tänker Anders. Med monoton nasal röst och iskall blick i sitt alltid lika uttryckslösa gråvita stenansikte förklarade vaktmästaren, att ”Anders Jönsson” omedelbart skulle följa med till ”expeditionen”.

Det enda som skedde omedelbart var att det blev fullständigt tyst i klassrummet, när det vanliga sorlet tystnade och alla barnen riktade sina nyfikna blickar mot Anders. I nästa ögonblick började de skadeglatt att skratta högljutt (de flesta poj-

karna) eller fnissa lågt (de flesta tjejerna), medan Anders tyst kröp ihop i sin bänk och försökte göra allt för att inte synas. Det fungerade förstås inte.

Vaktmästaren betedde sig precis som en bödel inför en avrättning, slår det Anders när han tänker tillbaka på händelsen. Det var bara yxan och den svarta huvan över Anders huvud som saknades. Han kommer bara alltför väl ihåg hur skräckslagen och skamsen han kände sig, när han med hängande huvud och släpande fötter under klasskamraternas applåder och skrattsalvor följde vaktmästaren ut ur klassrummet.

Vaktmästaren var naturligtvis mycket väl medveten om vilket intryck han gjorde på Anders och de andra barnen. Ja, säkert njöt han av det. Den saken är Anders övertygad om. Fast just då var han förstås bara skamsen – och livrädd förstås.

På vägen till expeditionen gick Anders snabbt i huvudet igenom alla sina ”små olyckshändelser” under de senaste veckorna. Han räknade på fingrarna tills de tog slut. Sedan började han om igen. När han inte kunde komma ihåg fler började han i stället gå igenom alla de busstreck som han var oskyldig till, men kanske ändå kunde ha blivit mistänkt för. De var förstås många fler.

De värsta buspojkarerna i klassen var duktiga på att alltid uppföra sig som små gullgossar när någon lärare var i närheten, tänkte Anders där han gick. Till och med när de blev avslöjade lyckades de ofta skylla ifrån sig på någon annan. I regel var det något av de snällaste barnen, de som aldrig fjäskade och som inte sa så mycket, som fick skulden. Som till exempel Anders själv.

Till slut fick Anders ge upp. Han kunde inte för sitt liv förstå vad det kunde bero på att han blivit kallad till rektorn.

Häftstiftet på engelskafrökens stol hade han redan erkänt och blivit ordentligt utskälld för av henne. Han hade till och

med visat sig så ångerfull och bitt om ursäkt så övertygande, att hon till slut veknat, lett vänligt och lovat att inte berätta för rektorn. Ja, Anders skämdes fortfarande över vad han gjorde. Det var elakt, det förstod han så här i efterhand, och han lovade sig själv att aldrig göra något sådant igen. Men efter allt som hänt skulle det inte vara riktigt rätt om rektorn också skulle skälla ut honom för just den saken.

Branden i papperskorgen var också uppklarad med kemiläraren, som förresten hur han än försökt inte hade lyckats överbevisa Anders om att det varit någonting annat än en ren olyckshändelse att tändstickan först råkat fatta eld och strax därefter råkat hamnat i papperskorgen. Anders ångrade sitt experiment med tändstickorna. Men det var i alla fall vetenskapligt, intalade han sig där han gick, och läraren gjorde sig faktiskt förtjänt av det i efterhand, när han var så misstänksam och angelägen om att sätta dit stackars Anders.

När lysrören i centralkorridorens tak slogs sönder hade Anders haft alibi. Han hade haft lektion. I alla fall enligt schemat. Något sådant skulle han förresten aldrig göra.

Lite klotter på toalettväggen var väl inte heller så farligt? Det Anders hade skrivit syntes förresten knappt. Väggen var ju redan så fullklottrad att det knappt fick plats. Så då gjorde det väl inte så mycket att det var svordomar och andra fula ord? Ja, Anders skämdes, men han var ju bara ett litet barn, intalade han sig medan han motvilligt, med fötterna släpande efter sig, följde vaktmästaren genom de ändlöst långa korridorerna, och busa lite måste ett barn bara få göra. Eller hur?

Inte var väl lite vanligt prat och bus under lektionerna heller någonting att bli kallad till rektorn för. Visst kunde Anders hålla med om att han ibland... ja-ja, ganska ofta då, om han nu skulle vara ärlig, borde ha varit tystare och mer lydig, men han var ju inte värst i klassen precis. Tvärtom tillhörde han de allra lugnaste och snällaste barnen.

När de närmade sig korridoren där rektorsexpeditionen låg började Anders känna sig desperat. Det var nära att han vände sig om och sprang. Hur skulle han kunna försvara sig och uppträda oskyldigt när rektor började ställa alla sina konstiga frågor, om han inte ens visste vad han var anklagad för? Det var inte rättvist.

Fast vad var det värsta som kunde ha hänt egentligen? Antagligen var det att någon smugit sig in i slöjdsalen för att fylla på sin cigarettändare och råkat starta en mindre brand. Det hade redan hänt en gång och det var nog den enda gången Anders sett rektorn fullständigt tappa fattningen av ilska.

När han tänkte tillbaka på förhöret efter branden kurade han riktigt ihop sig av rädsla där han gick. Tänk om det skulle bli lika tufft den här gången. Han svalde. Men i så fall var han i vart fall helt oskyldig. Han rökte inte ens.

En tanke slog honom och han stelnade till. Snabbt rafsade han upp sin cigarettändare ur fickan och lade ifrån sig den på en fönsterbänk av marmor, alldeles bakom gardinen. Säkert skulle han aldrig mer få se den, men hellre det än... ja, vad det nu kunde vara.

Eller kanske var det nya snatterier i någon av affärerna nära skolan? I så fall kunde Anders känna sig lugn. Han hade inte ens varit i någon av de där affärerna på flera månader. Han hade helt enkelt tröttnat på dem.

Godispåsen i fickan hamnade på nästa fönsterbänk. Det sved i honom att han måste skiljas från den och han försökte gömma den bakom gardinen, men han insåg att det nog inte skulle finnas kvar när rektorn släppte ut honom igen. Om hon nu skulle göra det den här gången.

Snattat hade Anders förresten aldrig gjort. Så godissugen hade han aldrig blivit. Han hade varit med en gång, när en av hans kompisar stulit några små chokladbitar i affären, men han kunde inte alls förstå hur någon kunde göra en sådan sak.

Själv hade han blivit chockad och bara stått där och glott med vidöppen mun.

Fast vem kunde ha kommit på tanken att skylla på Anders? Och varför? Kanske var det den där tuffe nye killen i klassen, han som kallades Lillen, trots att han var så stor och stark, och som jämt bråkade med alla.

När Anders kom in på expeditionen, där Johan i receptionen satt bakom sitt skrivbord med dörren till rektorns rum alldeles bakom ryggen, var han nära att börja gråta.

”Det här är Anders Jönsson, han du vet med häftstiftet”, proklamerade vaktmästaren högdraget med sin tonlösa nasala röst och sitt vanliga uttryckslösa stenansikte. Så vände han på sitt zombieartade sätt på klacken och lämnade Anders ensam med Johan.

Johan log förtjust mot Anders.

”Tjena polarn!” utropade han glatt. ”Du har telefon. Nils berättade väl det va?” Johan nickade i riktning mot korridoren där vaktmästaren försvunnit.

Anders skakade förstummad på huvudet. Han kunde bara inte tro att det var sant. Först cigarettändaren. Sedan allt godiset. Försökte Johan driva med honom? Eller var det vaktmästaren som djävlandes? Säkert skulle han själv stoppa på sig godispåsen och cigarettändaren på vägen tillbaka genom korridoren.

Johan räckte glatt leende fram en telefonlur mot den förvirrade Anders.

”Det är din mamma i telefonen polarn. Här har du luren.”

Anders tog tyst och mycket misstänksamt emot den, ungefär som om den hade varit en slingrande orm som han starkt misstänkte var dödligt giftig, trots att Johan just försäkrat honom att den var helt ofarlig. Så tog han ett djupt andetag och satte luren till örat.

”Hallå”, sade han andlöst, nästan viskande.

”Hejsan Anders”, kvittrade Katrin glatt.

När Anders hörde sin mammas röst i telefonen blev han så lättad att han nästan svimmade. Först nu gick det på allvar upp för honom att han trots allt inte skulle behöva träffa rektorn och möta hennes genomträngande stålgrå blick över de små silverfärgade glasögonen. Snacka om goda nyheter. Han skulle ha hoppat jämfota av glädje om inte Johan hade suttit där och iakttagit honom.

”Tyvärr Anders, så har jag dåliga nyheter”, fortsatte Katrin med tillgjort vänlig röst. Normalt skulle just den rösten ha fått Anders att ana oråd. Hon brukade använda den till exempel när hon serverade ”härlig god... blodkorv” eller ”härlig god... torsk” eller något annat Anders inte tyckte om till middag. Men just då var han bara så överlycklig över att slippa träffa rektorn att han inte brydde sig. Vad som helst var bättre än att bli förhörd av henne.

”Du förstår Anders, vi har fått problem här på jobbet. Flera av busschaufförerna är hemma i influensa och idag har en av de andra fått ryggskott. Jag måste rycka in för honom och jobba över några timmar. Det förstår du väl?”

”Ja-javisst”, stammade Anders som fortfarande kände det som om han svävade på moln.

”Bra. Så skönt att du alltid är så vuxen och förständig Anders. Då förstår du säkert också att jag inte kan vara hemma när du brukar komma hem från skolan?” Hon lät som om hon kurade ihop sig och väntade på att en bomb när som helst skulle explodera alldeles i närheten.

”Javisst”, svarade Anders som var smickrad över berömmet och särskilt angelägen att uppföra sig vuxet och förståndigt eftersom Johan uppmärksam iakttog honom. ”Jag klarar mig själv. Inga problem alltså.”

”Ja, pappa är ju bortrest och jag har inte lyckats få tag på någon annan som kan låsa upp åt dig eller som du kan vara hos i eftermiddag. Men jag har pratat med skolan och de har gett dig tillåtelse att stanna kvar där en liten stund. Bara tills

jag har slutat alltså. Då kommer jag och hämtar dig med bilen i stället, så att du slipper gå hem. Bara en liten, liten stund efter att skolan slutat. Det blir väl bra?”

”Javisst. Helt okay. Jag är väl ingen barnunge eller? Jag klarar mig. Oroa dig inte mamma.”

Det blev tyst i luren oväntat länge.

”Men Anders...” Mammans röst lät så vänlig att Anders nästan började bli orolig på allvar. ”Du måste lova mig att du inte hittar på nått fuffens där i skolan medan du väntar på mig.”

”Fuffens? Jag? Nej, det är klart... Javisst mamma.”

”Lovar du?”

”Ja mamma.”

”Så bra. Då ses vi sen.”

”Mm.”

De tog adjö och Anders räckte tigande tillbaka luren till Johan.

”Så du ska stanna i skolan en stund efter plugget polarn?” undrade Johan glatt.

”Mm.” Anders nickade.

”Ja, det blir väl lite ensamt och tråkigt förstås. Men du hittar säkert på något kul att göra. Kanske kan du spela kula på golvet i huvudkorridoren? Du får ju mycket utrymme i alla fall.”

”Ja, kanske.” Anders log åt tanken att få ha hela den stora korridoren för sig själv.

”Och förresten, polarn”, fortsatte Johan och sänkte konspiratoriskt rösten. Han tittade sig snabbt omkring åt alla håll och kollade särskilt noga att dörren bakom honom, den som ledde till rektorns kontor, var ordentligt stängd. Sedan lutade han sig framåt över skrivbordet och fortsatte viskande.

”Lova att inte berätta det för någon, men det där med häftstiftet tyckte jag var helballt. Va jag skratta alltså.” Johan

blinkade, log brett och gjorde tummen upp åt Anders när han vände sig om för att gå.

Anders påminner sig att han lyfte tummen, log tillbaka och sa "Sure" innan han glatt skyndade tillbaka till klassrummet. På vägen plockade han upp både sitt godis och sin cigarettändare. Det hade inte hunnit ringa ut till rast ännu, så de låg kvar. Vilken röta alltså.

Anders anar nu i efterhand att mamma nog blev misstänksam när han inte blev besviken för att han skulle bli tvungen att stanna i skolan. Säkert funderade hon över vad han planerade att ha för sig ensam i skolan efter att lektionerna var slut för dagen. Men vad kan en stackars ensam liten pojke egentligen göra här utom att sitta och ha tråkigt?

Förstrött funderar Anders över om hans mamma kanske hade något speciellt fuffens i tankarna och vad det i så fall kan ha varit. Det irriterar honom att han inte kan komma på vad hon kan ha tänkt sig att han skulle hitta på.

Faktiskt är Anders särskilt populär bland sina kompisar för att han alltid är så påhittig. Det är alltid han som kommer på roliga saker att göra när grabbarna sitter och har tråkigt. Tanken på att hans mamma kanske trots det har bättre fantasi än honom när det gäller att tänka ut bus känns på något konstigt sätt riktigt pinsam. Dessutom har han tråkigt och skulle behöva lite goda idéer.

Anders rygg är böjd under den brungula tröjan som hans mormor har stickat. Den skotskrutiga skjortan i rött med gula och bruna ränder hänger som vanligt utanför de urtvättade jeansen och vilar delvis på golvet.

De nya moderiktiga gymnastikskorna, som Katrin köpte åt honom för bara tre veckor sedan, är mycket smutsiga. De ser snarare svarta än ljusblå ut i det matta gulaktiga skenet från de ännu fungerande lysrören i taket. De långa skosnörena ligger utbredda över golvet strax framför Anders fötter. De är också smutsiga och ser mer svarta än vita ut här i dunklet.

En sak som Anders tycker är särskilt förarglig är att han aldrig lyckats bli särskilt duktig på att spela kula, trots att han tycker att det är kul. Varje gång han spelat med någon av sina kompisar har han förlorat flera kulor. Nu har han till exempel bara fyra av de röda kulorna kvar.

Även om Anders vet att rött är en typisk tjejfärg, och han aldrig ens under pistolhot skulle ha erkänt det för någon av sina kompisar, tycker han mycket om kulornas speciella röda färg. Han är därför särskilt ledsen över att han förlorat nästan alla sina röda kulor.

Anders önskar att han hade någon att spela kula med nu när han har tid över, så att han kan träna och bli bättre. Fast helst ska det förstås vara någon som inte är bättre än han själv och som inte vinner en massa kulor från honom hela tiden.

Med värme i hjärtat tänker Anders på hur vackra de röda kulorna är när det är dagsljus eller när taklamporna fungerar som de ska. Ibland ser de nästan självlysande ut.

Allra bäst skulle det vara om det slutade med att han hade fler kulor, och framför allt fler vackra röda kulor. Tänk. Då skulle han känna sig riktigt nöjd när mamma kommer och hämtar honom.

Helt oväntat avbryts Anders grubblande av en artig röst från en annan pojke. Rösten låter glad, lite väl käck och hurtig kanske, men ändå trevlig.

”Hejsan.”

Anders spritter till och tittar upp. Han känner sig med ens skuldmedveten, som om han blivit tagen på bar gärning av rektorn med att klottra fula ord på toalettväggen.

Den andre pojken fanns inte där bara ett ögonblick tidigare, den saken är Anders säker på. Han har inte hört honom komma, inte heller märkt någon skugga från lysrören längre bort. Var kom han ifrån? Och vem är han? Han ser ju så besynnerlig ut.